

Gelenekselden Küreselleşmeye Mardin Müziğinin Dünü ve Bugünü*

The Past and Present of Mardin's Music from Traditional to Globalization

Mehmet Yücesoy**
Ülkü Sevim Şen***
Yavuz Şen****

Öz

Bu çalışmada Mardin müziğinin, geleneksel yapısını ele alıp küreselleşmenin etkisine dikkat çekerek müzik kültürünün dünü ve bugünü hakkında çeşitli tespitlerde bulunmak amaçlanmıştır. Araştırmanın problemini oluşturan Mardin müzik kültüründe geleneksellik ve küreselleşmenin etkilerine ilişkin görüşlerin

Geliş Tarihi (Received): 17.01.2023 - Kabul Tarihi (Accepted):26.06.2023

- * Bu makale, 8. Uluslararası Mardin Artuklu Bilimsel Araştırmalar Kongresinde “Gelenekselden Küreselleşmeye Mardin Müziğinin Dünü ve Bugünü” adıyla yüz yüze sözlü bildiri olarak sunulan metnin geliştirilmesiyle oluşturulmuştur.
- ** Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans mezunu, Şehit Pilot Teğmen Ayfer Gök Ortaokulu Müzik Öğretmeni (Graduate Student of Educational Sciences Institute Şehit Pilot Teğmen Ayfer Gök Secondary School Music Teacher), yucesoymehmet7@outlook.com. ORCID ID 0000-0003-2110-4290
- *** Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı (Ataturk University, Kâzım Karabekir Educational Faculty, Department of Fine Arts Education, Department of Music Education) usevimsen@atauni.edu.tr. ORCID ID 0000-0003-2392-2326
- **** Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü (Ataturk University, Fine Arts Faculty, Department of Music Sciences), yavuzsen@atauni.edu.tr. ORCID ID 0000-0003-0042-4295

tespiti doğrultusunda; Mardin müzik kültüründe geleneksel yapıya ilişkin unsurlar ile Mardin müzik kültüründe küreselleşmenin etkisi hakkındaki sorulara cevap aranmıştır. Araştırmada Mardin müziği ile ilgili alanyazın incelenmiş olup, nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniğine yer verilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 18 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan açık uçlu sekiz sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, verilerin çözümlenmesinde içerik analizine yer verilmiştir. Araştırma sonucunda; Mardin müzik kültüründe ağırlıklı olarak Arap, Kürt, Türk ve Süryani etkileri görüldüğü, ninnilerin, oyun adlarının ve türkülerin bu çeşitliliği yansıttığı belirlenmiştir. Mardin müzik kültüründe dini müziğin geleneksel yapı içerisinde özel bir yeri olduğu, farklı dinlere mensup kişilerin dini törenlerde kendi inançları doğrultusunda müziğe yer verdikleri görülmektedir. Araştırmanın birinci katılımcı grubunda yer alan kişilerin geçmişte radyo ve televizyon aracılığıyla Arap sanat dünyasından isimleri yakından takip ederek etkisinde kaldıkları, daha genç kesimi temsil eden ikinci gruptaki katılımcıların ise medya ve teknolojik araçların etkisiyle daha farklı bir müzik anlayışına sahip oldukları belirlenmiştir. Mardin müziğinin günümüzdeki durumuna bakıldığında küreselleşmenin etkisiyle bazı geleneklerin kaybolmaya yüz tuttuğu görülmektedir.

Anahtar sözcükler: *Mardin, müzik, gelenek, kültür, küreselleşme*

Abstract

This study aims to make various determinations pertaining to the past and present of the music culture by addressing Mardin's traditional music structure and draw attention to the effects of globalization. The main questions in this study include determining the views on the effects of traditionalism and globalization in Mardin's music culture and examine traditional structural elements of Mardin's music culture of Mardin along with the effect of globalization. In the study, an examination of the existing literature pertaining to Mardin's music was conducted, and the interview technique, a qualitative research method, was employed. The sample for this study consisted of 18 participants. The semi-structured interview form consisted of eight open-ended questions prepared by the researchers and content analysis was conducted to analyze the data. Findings suggest that there are considerable influences from Arab, Kurdish, Turkish and Syriac cultures on Mardin's music culture and lullabies, as the names of and the folk songs reflect this diversity. It was seen that religious music had a special place in Mardin's traditional music structure and music culture. People from different religions tend to include music in their beliefs in religious ceremonies. The research revealed that familiarity with figures from the Arab art world via radio and television in the past had a significant impact on the musical preferences of the first group of participants, whereas the second group of participants, who represented a younger demographic, developed a distinct musical taste under the influence of media and technological tools. An examination of the current state of Mardin's music shows that some of its traditions are on the verge of extinction due to the effects of globalization.

Keywords: *Mardin, music, tradition, culture, globalization*

Extended summary

It is known that there is a tight bond between music and culture. Society's values, its sociological structure, its outlook on life, and its cultural codes are reflected in every aspect of that society's music. Mardin possesses a rich cultural heritage that must be preserved, with the city's fabric as the home of many communities in terms of religion and ethnicity, while also keeping these differences together. In this cultural diversity, music has a significant presence. In the Mardin culture, music is considered indistinguishable from multilingual and the multilingual structure. There are various cultural events that are important in Mardin's musical culture. It is thought that Mardin's music traditionally evolved from the past; however, with the spread of technology, increase in immigration, developments in tourism, and the interaction with different cultures, some differences may have been incorporated in Mardin's musical culture.

A person who lives under the roof of culture and tradition, on the other hand, sees some of these transformations as the result of modern technology and changing living conditions. This can be explained as globalization, where many things are affected, including the way people live, think and behave, and their cultural values.

This study aims to make various determinations pertaining to the past and present of the music culture by addressing Mardin's traditional music structure and draw attention to the effects of globalization. The main questions in this study include determining the views on the effects of traditionalism and globalization in Mardin's music culture and examine traditional structural elements of Mardin's music culture of Mardin along with the effect of globalization. In the study, an examination of the existing literature pertaining to Mardin's music was conducted, and the interview technique, a qualitative research method, was employed. The sample for this study consisted of eighteen participants. Utilizing purposive sampling, the study comprised two different participant groups. Nine participants aged 45-72 were interviewed to investigate how Mardin's music culture was sustained in the past, while nine participants aged 20-38 were interviewed to assess the current situation. A semi-structured interview form consisting of eight open-ended questions prepared by the researchers functions as a data collection method, and content analysis for the data analysis.

This research explores how the traditional Mardin music culture, combined with globalization, has traditionally navigated from the past to the present, and whether there are musical lifetimes that are prone to being forgotten as a result of globalization. Findings of the study were analyzed and the questions addressed to the participants were evaluated under two main dimensions and their sub-dimensions. First, elements related to the traditional structure in Mardin's music culture (*a. Lullabies, plays, folk songs; b. Chapters, sira nights, wedding, henna, engagement ceremonies; c. Special religious days and mawlid ceremonies in the context of religious music; d. Room culture; and e. Mardin's religions and languages choir*) and secondly, the impact of globalization on Mardin's music culture (*a. technological, visual and auditory mass media; b. internal and external migrations; c. advertising, tourism in terms of cultural interaction*) were grouped into groups and the views on the subject were examined.

As a result of this study, influences on Mardin's musical culture, were found to be predominantly *Arab, Kurdish, Turkish, and Syriac*, and the lullabies, play names and ballads reflect this diversity. The study observed that the wedding traditions, which constitute one of the cultural elements in the region, were elaborately preserved in the past, but have been neglected in recent times. This phenomenon may be attributed to the changes in the family structure and lifestyle of the society due to the influence of advancing technology and globalization. It is understood that there are terms such as *Gadbe, Hine, Işşak, Celep*, and traditions like *Sabahiye* are not continued today; however, those like the *Leyli night* and *Reyhani*, have been preserved. In Mardin's musical culture, religious music was found to have a special place within this traditional structure, with an emphasis on the Mevlidhanlık traditions like *Salat-ı Kamaliye, Feraciye, Temcid*, which still exist today. In addition, the *Sala*, in *Salavat* forms and *Mevlid* ceremonies, which are performed differently in other regions of our country, maintain their importance in terms of the musical culture of the region. As part of Mardin's religious music culture, in the past and present, people from different religions appear to have performed music in religious ceremonies in their own faith. With the spread of technology and the impact of globalization, of chamber culture tradition cannot be fully carried out. Also, it is seen that the Mardin Religion and Languages Choir is a musical reflection of the diversity in the music culture.

When the effects of globalization are studied in Mardin's musical culture, it is noted that the influence of immigration is generally influenced by music, which emphasizes Mardin's multicultural nature. The region's music culture has been particularly influenced in the past by different cultures (following names from the Arab world of art) through television and radio; younger people today have a different understanding of the impact of technological tools and media. According to the participants' views, it was reported that the television series filmed in Mardin in recent years have had both positive and negative effects on the promotion of the regional culture. They also asserted that tourism has positive impacts on the economic and cultural development of the region.

Music is known to have an important place in traditional and cultural structures. The lullabies that people listen to from the moment they are born, the games they play in the following years, the folk songs they sing in their joys and sorrows, or the melodies of the local folk dances they play, all constitute both the cultural musical experience and living memories for people. These are special musical constructs that tells people about themselves through a sense of belonging. Every culture exists with its own music socially. It is recommended that research like this continue to increase to aid in preservation of Mardin's traditional music culture, where multiculturalism is an affluence.

Giriş

Bireysel olduğu kadar aynı zamanda toplumsal bir varlık olan insan, bir kültür içerisinde doğar. Yaşadığı çevreye uyum sağlama, eğitilme, eğitime, üretme, tüketme gibi davranışlar, insanın toplum içerisinde kendini var etme çabasıdır. Her insan için ortak olan bu sosyal süreçte, yaşadığımız coğrafyanın izleri, gelenek olarak kabul ettiğimiz

davranışlar, yaşantılar, ritüeller ve bunların kimliğimiz üzerinde bıraktığı izler kültürü oluşturmaktadır. Williams'a (1993) göre, "Kültür bireyin kimliğini oluşturabilmesinde bir işleme süreci bir ön koşuldur çünkü birey, kimliğine ilişkin değerlendirmelerini, sorgulamalarını, anlamlandırmalarını, yargılarını doğuştan sahip olduğu kültürün sağladığı zeminde, bu kültürün üyeleriyle etkileşim içinde gerçekleştirir" (Akt., Akbaba Bozok, 2009: 5). Kültürün öğelerinden biri olan geleneğin neyi ifade ettiğini Nasr (1999: 78) şöyle açıklamıştır; "Gelenek yaşayan bir varlık gibidir; iz bırakır ama bu ize indirgenemez. Onun naklettikleri kâğıt üzerine yazılmış kelimeler gibi görülebilir. Ama o aynı zamanda insanların ruhlarına kazınmış gerçeklerdir." Gelenek geçmişten süzülerek gelip, asırların birikimini günümüze taşıması yönüyle donmuş bir kalıp değil, kültürün hayata göre değişmesinin bağlı olduğu köktür; geçmişin değil, bugünün hayatı, düşüncesi, hissiyatıdır. Geleceğin kültürü, bugünün geleneğinde gizlidir (Özakpınar, 1997, Akt., Tatar, 2011: 205). Kültür ve gelenek, ait olduğu topluma özgü değerlerin hayat bulduğu dinamik bir süreçtir.

Kültürün en önemli boyutlarından biri de müziktir. Müzik, insanlığın var oluşundan bu yana bireyi ve toplumu besleyen "insanca yaşam ve kültür" damarlarından biridir (Uçan, 2005: 10). Müzik sosyal yapıya dayalı bir davranışın sonucunda ortaya çıkar. Müzik sadece bir ses sistemi değil, aynı zamanda etnolojik yapının oluşturduğu, belli bir kültür içinde yer alan sosyal bir olaydır (Kaplan, 2005: 60). Müzik ile kültür arasında sıkı bir bağ olduğu bireylerin kendi yaşamlarından bildikleri bir şeydir. İçine doğduğumuz kültürü oluşturan yapı içerisinde; dil ve geleneklerin yanı sıra müzik de önemli role sahiptir (Şen, 2016: 109). Toplumun kendine ait değerlerinin, sosyolojik yapısının, hayata bakışının diğer bir ifadeyle kültürel kodlarının, tüm yönleriyle o toplumun müziğine de yansıdığı görülebilmektedir.

Bir yönüyle kültür ve geleneğin çatısı altında varlığını sürdüren insan, diğer taraftan modern teknoloji ve değişen yaşam koşulları sonucunda bazı değişim/dönüşümlere şahit olmaktadır. İnsanların yaşam tarzlarıyla birlikte düşünce ve davranış şekilleri, kültürel değerleri de dâhil olmak üzere pek çok şeyin etkilendiği bu durum küreselleşme olarak açıklanmaktadır. "Yaşanan değişimlerin en önemlisi bilinç düzeyindedir; küreselleşen dünyada artık dünya bir bütün şeklinde algılanmakta, zamana, topluma, coğrafyaya, kimliğe... ilişkin tasavvurlar bu bilinç çerçevesinde yeniden gözden geçirilmektedir" (Nişancı, 2003: 30). Küreselleşmenin oluşturduğu değişimin olumlu olduğu gibi olumsuz boyutları da bulunmaktadır (Sezgin, 2009: 257). Küreselleşmenin etkilerinin sıkça tartışıldığı ortamlarda karşımıza "kültürel küreselleşme" kavramı çıkmaktadır.

Gelişen ve değişen kitle iletişim araçlarının etkisi ile kültüre ve insana özgü ne varsa tüketim, beğeniler, düşünceler, semboller anlık olarak küresel ölçekte paylaşılarak sınırların geçirgenliği artar, kültür küreselleşir ve homojenleşir. Geleneksel algılar ve ona bağlı ölçütler hızla değişerek zayıflar, tüketim farklılaşır, beğeniler tek tipleşir, davranış ve ilişki biçimlerine de yansır. Dolayısıyla yaşamın her alanında dönüşüm kaçınılmaz hale gelir. (Nar, 2021: 754)

Uçan'a (2005: 237) göre "Kültürel küreselleşme ne denli benzeşik bir duruma gelirse gelsin, Türk müzik kültürü özgün varlığını sürdürebilir. Bu evrenseli yerele uygulayabilme, yereli evrenseli taşıyabilme gücüne ve bu gücü etkili ve verimli kullanabilmeye bağlıdır." Bu araştırma kapsamında geleneksel özelliklere sahip Mardin müzik kültürünün küreselleşme ile birlikte geçmişten günümüze nasıl bir seyir izlediği, küreselleşmenin etkisiyle unutulmaya yüz tutan, kaybolan müzikal yaşantılar olup olmadığı yapılan görüşmeler çerçevesinde ele alınmıştır.

Mardin'in tarihi geçmişinin M.Ö. 8000 yılına kadar uzandığı, tarihteki seyrine bakıldığında ise Babiller, Asurlular, Persler, Selçuklular, Emeviler, Abbasiler, Anadolu Selçukluları, Artuklular ve Osmanlı İmparatorluğu toprakları içerisinde yer aldığı; farklı dönemlerde çeşitli medeniyetleri bünyesinde barındırdığı görülmektedir (Arslan, 2019: 14). Dini ve etnik yapı açısından birçok topluluğa ev sahipliği yapması yönüyle, farklılıkları bir arada tutan şehir dokusuyla Mardin, korunması gereken kültürel miras haline gelmiştir (Sarı, 2009; Mak, 2017; Atay, 2021).

Aynı coğrafyayı paylaşan etnik gruplar arasındaki kültürel etkileşim tartışılmaz bir gerçektir. Coğrafyaya egemen bir kültür söz konusuysa bu etkileşimde egemen kültürün öğelerinin baskın çıkması gibi bir sonuç doğabilir ama hiçbir kültürün kendinden önceki kültürü tamamen yok edemeyeceği, o kültüre eklenileceği gerçeğini de göz ardı etmemek gerekir. (Akbaba Bozok, 2009: 47)

Mardin kültüründe müzik, çok dilli ve çok dinli yapıdan ayrı düşünülemez, merkezde Arap kültürünün baskınlığı ve şehrin Arap kültürünün yaşandığı topraklara yakın olması, bu kültürü müziğinde de öne çıkarmıştır (Aydın, 2018: 2). Bölgenin çok dilli yapısı gereği *Sabiha, Bil Kurmanci, Delale be Male, Mardin Kapı Şen Olur, Sorarım Sorarım Çıbu Halite...* gibi farklı dil gruplarından söz öbeklerini içinde barındıran eserler sunan Mardin müziği, heterojen bir müzikal kültürdür. *Cümbüş, kanun, ud, darbuka, keman ve zil* gibi sazlar Mardin merkezin müzikal kültürünün karakteristik sazlarıdır (Mak, 2017: 87). Mardin merkezde makamsal müziğin izleri görülürken merkezden uzaklaşıldıkça müziğin belirgin olarak yapı, biçim, çalgı, üslup, tavır ve dil temelinde farklılıklar gösterdiği görülmektedir. İcralarda sıklıkla kullanılan *Hüzzam, Segâh, Uşşâk, Sabâ, Rast...* gibi makamların yanında sadece Mardin'de karşılaşılabilecek, *Mensuri, Şelgai, Hâkimi, Dîvan, İbrâhîmî, Zengüle* gibi yöreye özgü makamlar bulunmaktadır (Mak ve Kurtişoğlu, 2018; Akpınar ve Aydın, 2019).

Mardin müzik kültüründe önemli bir yere sahip olan çeşitli kültürel etkinlikler yer almaktadır. "Yöresel eğlenceler şehrin kültürünün anlaşılmasında önemli bir rol oynar. Topluluklarla çalıp söyleme geleneği, Süryanice, Arapça, Kürtçe, Türkçe gibi birçok dilde söylenen şarkılar leyli gecelerinin kültürel zenginliğini ortaya çıkarır" (Atay, 2021: 14-16). Leyli geceleri kına, düğün, sünnet, asker uğurlama gibi törenlerde varlığını sürdürmektedir (Uygur, 2014: 88).

Mardin'de kültürel aktarımın bugüne taşıdığı değerlerden; geleneksel bir folklor verisi olan *Reyhani* hem bir halk dansının hem de müziğinin ismidir. Ritüel kökenli bir dans olarak bilinen *Reyhani*, kadınlar ve erkekler tarafından icra edilen ve hasat sonrası Tanrı'ya şükretmenin, iyilik ve güzellik için dua etmenin, sevdiğine bağlılık yemini etmenin gösterisi şeklinde tasarlanır. (Altun ve Akyüz Öztokmak, 2019: 840)

Mardin mûsikîsinin klasik eserlerinden olan Reyhani, Peşrev formunda olduğu gibi dört bölümden oluşur. Geçmiş 1800 yıllarına dayanmakla birlikte bestecisi bilinmemektedir (Çuha, 2006: 135). Akbaba Bozok (2009: 51) tarafından yapılan araştırmada Arap, Kürt ve Süryani düğünlerinde yer verilen 'Reyhani' adlı dansın hangi topluluğa ait olduğu tespit edilmeye çalışılmış; görüşme sonucunda, Mardin'deki tüm topluluklara ait olduğu yönünde cevaplar alınmıştır. Mardin müzik kültüründe eğlence müziğinin yanı sıra dini mûsikî de önemli bir yere sahiptir. Mardin'e özgü bir tavır çerçevesinde icra edilen *Yusuf Kıssası*, özgün bir dini mûsikî örneği olup, genellikle mûsikîşinas din görevlileri ve mevlidhânlarca icra edilmektedir (Akpınar ve Aydın, 2019: 33).

Araştırmanın amacı

Bu çalışmada Mardin müziğinin, geleneksel yapısını ele alıp küreselleşmenin etkisine dikkat çekerek müzik kültürünün dün ve bugün hakkında çeşitli tespitlerde bulunmak amaçlanmıştır. Araştırmanın problem cümlesi ise, Mardin müzik kültüründe geleneksellik ve küreselleşmenin etkilerine ilişkin görüşler nelerdir? şeklinde oluşturulmuştur. Bu problem doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Mardin müzik kültüründe geleneksel yapıya ilişkin unsurlar (*a. Ninniler, oyunlar, türküler, b. Fasıllar, sıra geceleri, düğün, kına, nişan merasimleri, c. Dini müzik bağlamında özel dini günler ve mevlit törenleri, d. Oda kültürü, e. Mardin dinler diller korosu*) hakkındaki görüşler nelerdir?

2. Mardin müzik kültüründe küreselleşmenin etkisi (*a. Teknolojik, görsel ve işitsel kitle iletişim araçları, b. İç ve dış göçler, c. Reklamcılık, turizm kültürel etkileşim açısından*) hakkındaki görüşler nelerdir?

Araştırmanın yöntemi

Araştırmada genel tarama yöntemi kullanılarak Mardin müziği ile ilgili alanyazın incelenmiş, nitel araştırma tekniklerinden görüşmeye yer verilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Mardin müzik kültürü hakkında bilgi sahibi olan 18 kişi oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçsal örneklem yoluna gidilerek iki farklı katılımcı grubuna yer verilmiştir. Mardin müzik kültürünün geçmişte ne şekilde yaşatıldığını belirlemek amacıyla 45-72 yaş aralığındaki, günümüzdeki durumu ortaya koymak amacıyla da 20-38 yaş aralığındaki 9'ar kişi ile görüşülmüştür. Katılımcılar belirlenirken araştırmanın amacı ve önemi açıklanarak gönüllülük esasına göre hareket edilmiş, görüşme yapılan kişilerin etik gereği isimlerine yer verilmeyip, verilerin analizinde birinci grup katılımcıları "1.G.K.1" ve ikinci grup "2.G.K.1" şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Birinci ve İkinci Grup Katılımcıların Demografik Bilgileri

Birinci Grup	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek
1.G.K.1	Erkek	72	Üniversite	Emekli
1.G.K.2	Erkek	72	Lise	Emekli
1.G.K.3	Erkek	69	Lise	Terzi
1.G.K.4	Erkek	67	Lise	Müzişyen
1.G.K.5	Erkek	67	Üniversite	Emekli
1.G.K.6	Kadın	66	Lise	Emekli
1.G.K.7	Erkek	59	Lise	Müzişyen
1.G.K.8	Erkek	46	Üniversite	Öğretmen
1.G.K.9	Erkek	45	Üniversite	Müzik Öğretmeni
İkinci Grup	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek
2.G.K.1	Kadın	38	Üniversite	Öğretmen
2.G.K.2	Erkek	37	Lise	Kamu Personeli
2.G.K.3	Erkek	32	Üniversite	Öğretmen
2.G.K.4	Erkek	32	Üniversite	Ressam/Sanatçı
2.G.K.5	Erkek	28	Üniversite	Kamu Personeli
2.G.K.6	Erkek	28	Lise	Kamu Personeli
2.G.K.7	Kadın	27	Üniversite	Öğretmen
2.G.K.8	Erkek	25	Üniversite	Öğretmen
2.G.K.9	Erkek	20	Üniversite	Öğrenci

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan açık uçlu sekiz sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, verilerin çözümlenmesinde içerik analizine yer verilmiştir.

Bulgular ve yorum

Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda *Mardin müzik kültüründe geleneksel olarak geçmişten günümüze yaşatılan ninniler, oyunlar ve türküler nelerdir?* sorusuna ilişkin görüşler şu şekildedir:

Ninniler Arapça, Kürtçe ve Türkçedir, bazılarında ise diller karışıktır. Çocuklar kendi aralarında oyun oynadıkları zaman söyledikleri, *Ka ka la tıka, hedre bedre, hırka bırka, şilley billey* gibi oyunlar ve şarkılar vardır. Eskiden Mardin merkezde bir çocuk evde Arapça, okulda Türkçe, sokakta Kürtçe öğrenirdi. Şimdi ise evde ve okulda Türkçe öğrenildiği için bu şarkılar, oyunlar artık kullanılmıyor (1.G.K.2). Mardin’de Arapça, Kürtçe ve Türkçe üç lisan konuşulduğu için ninnilere de yansımıştır. Türkçe ninniler son zamanlarda yaygınlaşmıştır. Tarihsel açıdan Kürtçe ninniler daha eskidir. Genç kesim ağırlıklı olarak Türkçe ninnileri tercih ederken orta yaş ve üzeri Arapça ve Kürtçe ninnileri daha fazla tercih eder. *Ey ey ey ninni nem uledi nem baka* buna benzer bir ninni hatırlıyorum (1.G.K.5). Mardin dinler diller şehri, burada Kürtçe, Arapça ve Türkçe ninniler ile daha çok yöresel ezgiler, belli makamsal çerçevede dâhilinde söylenirdi. Avlularda toplanılır ve 30-40 arasında çocuk bir arada oyun oynardı. Bu oyunlarda eş

ebe gibi seçimler için sayışmaca, *Hecencele*, *hadre bedre* gibi tekerlemeler söylenirdi (1.G.K.6). *Ninniler genelde farklı dillerde söylenmektedir*. Arapça ninnilerin arasında Kürtçe kelimelerin arada bir söylendiğini anımsıyorum. Verilmek istenen mesajı belli bir makamla anlatma vardır. Bunun dışında hikâyeleştirerek anlatım söz konusudur. *Di nemi* bana söylenen ninnilerden biridir. Tekerlemeli sayışmalı oyunlardan biri de *Oyna dıbbe* dir. Oynanan oyun isimleri konuşulan dile göre *İrğayat* (misket), *Habbel* (ip atlama) şeklinde söylenirdi (1.G.K.9).

Çocukken oynadığımız oyunlar arasında *Koza kırık*, *yakan top*, *misket*, *üç taş*, *topaç çevirme*, *bilye oyunu*, *hadre bedre*, *hacencele bacencele* vardı (2.G.K.1). Türkülerden örnek vereceksek olursak *Yola çıktım Mardin'e*, *Sabiha*, *Dalal* bunlar öne çıkan Mardin türküleridir. Halk oyunu açısından *Raksıl havanım* (Mardin peşrevi) ve *Reyhani* yer almaktadır. Çocuk oyunları ve ninnilerin şu an yaşatıldığını düşünüyorum (2.G.K.3). Kültürümüzün en değerli eserleri hikâyeler, masallar, tekerlemeler, maniler farklı dillerin zenginliği ile bir kültür sentezi oluşturarak çocukluğumuzda büyük izler bırakmıştır. Fakat teknolojinin gelişmesi ile çocuk oyunları ve tekerlemelerin zamanla unutulduğu, yerini sanal âlemin oyunlarının aldığı aşikârdır (2.G.K.5). Süryani olduğum için büyüklerimiz *Süryanice ninni ve ilahiler* okurdu. Çocuk oyunlarında ise her çocuğun oynadığı misket gibi oyunlar oynanırdı (2.G.K.6). Ninni konusunda emin değilim, *Sabiha ve Yola çıktım Mardine* türkülerini ve düşünlerde sıklıkla oynanan *Reyhani* oyununu örnek verebilirim (2.G.K.7). Ninnilerden çok, büyüklerimizin anlattıkları genelde Arapça olmak üzere konuşulan dillere göre farklılık gösteren efsane ve masalların yer aldığı söyleyebilirim. Örnek olarak *Hıkkayıt Ali*, *Sebiğ lelub*, *Tayr yıfreğu* yer almaktadır. Türkü olarak daha çok düşünlerde yer alan şarkılarla bağdaştırabilirim. Ayrıca buğday dövülürken iki kişinin atışması ile türküler söylenirdi (2.G.K.8). Mardin türkülerinden bazıları şunlardır; Kırık havalar *Aşka düştüm yeni*, *Bahar geldi gül açtı*, *Bir tel çektim Mardin'den* (*Sabiha*), *Ey gülcü güllerin satan*, *Kirpiklerin ok mudur*, *Şu gelen kimin gülü* (*Şevko*), *Yola çıktım Mardine*, *Oyun Havaları Reyhani*, *Uzun Havaları Ağla sen gözlerim* (Mardin Divanı) (2.G.K.9).

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, çocukluk dönemlerinde dinledikleri ninni ve oynadıkları oyunların günümüzde yaşatılmadığını/devam ettirilmediğini belirtenlerin yanı sıra bazı katılımcıların çocukken dinledikleri ninni ve oynadıkları oyunların çoğunlukla Arapça, Kürtçe olduğu anlaşılmaktadır. Akpınar ve Aydın (2019: 32) araştırmalarında, Mardin müzik kültüründe ağırlıklı olarak Arap, Kürt, Türk ve Süryani etkileri görüldüğünü, Mardin müziğinde “Türk-Kürt-Arap” ezgi motiflerinin göze çarptığını dile getirmişlerdir.

Katılımcılardan bazıları yöreye özgü türküleri belirtirken çoğunluğun türkülere değinemedikleri görülmektedir. Çuha (2006: 5) “Mardin türkülerinin ağırlıklı olarak Arapça sözlerden oluştuğunu, Türkçe söz yazılan Mardin türkülerinin sayıca az olduğunu ve bu durumun Mardin türkülerinin gelişmesinde ve tanınmasında olumsuzluk yarattığını, Mardin mahalli sanatçılarının icra ettikleri repertuarlara ait kayıtlar incelendiğinde aynı isimli türkünün farklı sanatçılar tarafından değişik sözlerle okunduğunu” belirtmektedir. Candeğer (2022) Mardin türkülerini konu alan araştırmasında, “TRT repertuarında sadece yedi kırık hava, bir oyun havası ve bir de uzun havanın olduğunu, yörede repertuar dışında çalınıp söylenen birçok türkü bulunduğunu, bu konuda eksik kalındığını ve derleme çalışmalarına ihtiyaç duyulduğunu” belirtmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda katılımcılara yöneltilen **Mardin müzik kültüründe yer alan fasıllar, sıra geceleri, düğün, kına, nişan ve buna benzer etkinliklerde müziğe ne şekilde yer verilmektedir?** sorusuna ilişkin görüşler şu şekildedir:

Geçmişte Mardin düğünlerinde geleneksel müzik grubu çağrılıp, mahalli oyun havaları, şarkılar, türküler, çalınıp, söylenerek yapılırdı. O zamanki müzik yapısına, müzisyenlerine hayrandım (I.G.K.1). Mardin’de 1940’tan 1990’a kadar eski düğün geleneği hâkimdi. Düğünler salonlarda yapılmaya başlanınca düğün geleneğinde de değişimler olmuştur. Eski Mardin düğünleri evlerde, kışın büyük odalarda, yazın ise avluda yapılırdı. Düğünlerde *Reyhani* çiftetelliye benzer Araplara özgü bir oyun havasından sonra *Sabiha, Leyli, Hınne* ve *Halaylar* çalınıp oynanırdı. Sak ekibinde *Cümbüş, Ud, Keman, Darbuka, Def* yer alırdı. Merkezde yapılan düğünlerde davul ve zurna yer almazken daha çok köy düğünlerinde çalınırdı. Düğünün ertesi sabahı yalnızca kadınların toplanıp eğlendikleri *Sabahiye* geleneğiyle düğün tamamlanırdı. Mardin’e özgü *Mansuri, Şelgai, Hâkimi* bazı makamlar vardır. Her peşrevin ardından taksim yapılır ve daha sonra bir uzun hava okunur. Bunun dışında Suriye radyolarından öğrendiğimiz *Al-asfuriye, Leyli leyli dikki* gibi şarkılar söylenirdi (I.G.K.2).

Dini olarak farklılıklarımız olsa da Mardin’de yaşayan diğer insanlar gibi bizim geleneklerimizde benzerdir. Kına gecelerinde *Hınne hınne* ağırlıklı olmak üzere birçok mahalli şarkı çalınıp söylenir. *Sabahiye, Leyli* gibi etkinlikler vardır. Kilisede yapılan düğün merasimi dışında, çalgıcılar eşliğinde çalınıp söylenen, kadın erkek ayrımı olmadan kutlanan bir düğün faslı olur (I.G.K.3). Düğünler genellikle üç gün olurdu. İlk gün aile yakınları ile kına gecesi yapılır. Ertesi gün mevlit okunur, öğlen yemek verilir. Düğünden sonraki gün bayanlara özel gelenek olan *Sabahiye* yapılırdı. Mahalli şarkılar genellikle Arapça söylenirdi. Düğünler damlarda veya avlularda yapılırdı, şimdi herkes salonda yapıyor (I.G.K.4).

Düğün öncesi kına gecesi, büyük ve küçük olmak üzere ikiye ayrılır, her ikisinde de mahalli müzikler çalınır oynanırdı. Büyük kına gecesi daha teferruatlı olurdu. *Sabahiye* düğünün ertesi günü sabah yapıldığından bu şekilde isimlendirilmiştir. Eski Mardin evlerinin çoğunda avlu bulunurdu, gelin koltuğa oturtulup kendi aralarında çalıp söyleyip veya ekip getirilerek eğlenilirdi. *Leyli geceleri* yörenin meşhur çalgıcıları tarafından yapılan bir müzik etkinliğidir. Son zamanlarda bu gelenekler terkedildi. Genel olarak baktığımızda bu etkinliklerin her aşamasında müziğin olduğu söylenebilir (I.G.K.5). Düğün için komşular bir araya gelir ve yardımlaşır. Aile üyelerinden enstrüman bilen kişilerin gerçekleştirdiği bir eğlence, küçük bir kına düzenlenirdi. Daha sonra damat tarafının da geniş katılımıyla büyük kına olurdu. *Işşak* dediğimiz (müzik grubu) tutulur, eğlence ve fasıllar gerçekleşirdi. Gece beylere özel bir kına faslı, aile yapısına göre alkollü veya alkolsüz bir şekilde yapılırdı. Bu fasıla *Leyli gecesi* denmektedir. Düğünün ertesi sabahı geline hoş geldin ve hayırlı olsun anlamında *Sabahiye* adlı bir eğlence düzenlenir, müzik eşliğinde danslar edilir, hediyeler verilirdi (I.G.K.6).

Mardin’de düğünler yazın evlerin damlarında, kışın avlularda üç gün yapılırdı. *Leyli* gecelerinde müzik yapılarak damat tarafı eğlenir, sonra gelin evine gidilir, kına yakılır, buna *Gadbe* denir. Ertesi gün damat tıraşı ve gelini alma olayı gerçekleşir buna halk arasında *Celep* denir. Son gün ise sadece kadınlar toplanır, geline hediyeler verilir, şarkılar çalınır söylenir, buna *Sabahiye* denir. Bu etkinliklerin tamamında müzik yer alırdı (I.G.K.7). Düğünler evlerimizin damlarında veya avlularda yapılırdı. Şimdiki gibi dü-

gün salonları yoktu. Düğün öncesi kız çıkarma ve düğünden sonra eve gitme sırasında yüksek sesle müzik icra edilmesinin sebebi müziğin bir duyuru niteliğinde olmasıydı. Düğünlerde müzik, karşı tarafa gösterilen bir değeri de temsil etmekteydi. Düğünlerde daha çok farklı dillerde yöresel türküler çalınır söylenirdi (1.G.K.8). Mardin’de düğünler *Gadbe*, *Hinne* ve *Sabahiye* gibi geleneksel bir süreci kapsamaktadır. Müzik, bu sürecin her anına eşlik eder. Bunların dışında, kendine has oyun tarzına sahip bir oyun havası olan *Reyhani*den bahsetmek lâzımdır. Eskiden Reyhani ile usta kişiler ilişkilendirilir, icracılar genelde yörenin tanınmış müzisyenlerinden oluşurdu (1.G.K.9).

Mardin’in kültürel zenginliğini ve yöreye ait eğlence hayatını günümüze taşıyan özel geceler vardır. Fakat benim düğünümde leyli gecesi olmadı kına ve nikâh töreni şeklinde gerçekleşti (2.G.K.1). Günümüzde hâlâ leyli gecesi yapılmaktadır. Fakat ben leyli gecesi yapmadım (2.G.K.2). Mardin’in eski evlerinde avlular, sokaklar bu tür düğün, kına, nişan gibi etkinliklere samimi bir ortam oluştururdu. Günümüzde apartman kültürüne geçtiğimiz için eski gelenekleri pek göremiyoruz. Genelde bir gün kına bir gün düğün sürmektedir. Kendi düğünümde de Leyli ve Sabahiye gibi etkinlikler yapılmadı (2.G.K.3). Düğün etkinlikleri müzisyenler eşliğinde yapılırken maddi durumu iyi olan ailelerin düğünleri üç günden daha uzun sürerdi. Şehir merkezinde modernleşme ile farklılıklar olsa da geleneklerden izleri görebilmekteyiz (2.G.K.4).

Yöresel Mardin müzikleri *Reyhani*, *Halay*, *Oyun havaları* tarzı müziklerle kutlamalar yapılır. *Aşka düştüm yeni*, *Bahar geldi gül açtı*, *Bir tel çektim Mardin’den*, *Mardin peşrevi-Mardin divanı*, *Yola çıktım Mardin’e*, *Kirpiklerin ok mudur* bu eserler genelde bilinip söylenmektedir (2.G.K.5). Mardin’de düğünlerde *Reyhani* ve *Halayların* yanı sıra; *Şemmame*, *Delilo* gibi Kürtçe şarkılar da vardı. Süryanice pek kullanılmazdı. Dini nikâh kilisede yapılır. Kilisede kadın ve erkek korosu yer alır. Leyli gecesi hâlâ Mardin’in bilindik müzisyenleri tarafından yapılmaktadır (2.G.K.6). Aslında etkinliğe göre müzik seçimleri değişmektedir. Mesela sıra gecelerinde daha çok türküler ağırlıktayken düğün, nişan gibi etkinliklerde yöresel oyunlar ön plandadır. Müzik bu etkinliklerin olmazsa olmazdır (2.G.K.7). Fasil ve sıra gecelerinin eskisi kadar rağbet görmediğini düşünmekteyim. Düğünlerde Arapça ve Kürtçe şarkılar, türküler söylenir (2.G.K.8). Mardin kültüründe müzik hep önemli bir rol oynamıştır. Mardin’e özgü söylenen müziklerin çoğu dört dilde icra edilmektedir (2.G.K.9).

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; birinci grupta yer alan katılımcıların düğün geleneklerinin geçmişte ayrıntılı bir şekilde yaşatıldığı anlaşılırken daha genç katılımcıların bu geleneklerden uzaklaştığı görülmektedir. Bu durumun küreselleşmenin etkileri ile ilişkilendirilebileceği düşünülmektedir. Ekici (2008) “her insan ve toplumun belli oranda değişiminin doğal olduğunu, fakat gençliğin, iletişim araçlarının oluşturduğu ve tüketime sunduğu unsurlar tarafından yönlendirilip, sömürüldüğünü, bunun önüne geçilebilmesinin ise geleneğin özünü korumak ve geleneksel olanın güncellenmesiyle mümkün olabileceğinden” söz eder. Yine katılımcı görüşleri doğrultusunda, yöreye özgü *Gadbe*, *Hinne*, *Işşak*, *Celep* gibi terimler olduğu, geleneklerden *Sabahiye* geleneğinin günümüzde devam ettirilmediği *Leyli gecesi* ve *Reyhani* gibi geleneklerin yaşatılarak devam ettirildiği anlaşılmaktadır. Arıkan (2008: 8) çalışmasında “küreselleşmenin olumsuz etkilerine karşı koyabilmek için; kültürel varlıklarımızın tespiti, zamanın gerektirdiklerine uygun olarak yeniden işlenmesi, somut olmayan kültürel mirasın korunması” konularının önemine dikkat çekmektedir.

Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda katılımcılara yöneltilen **Mardin’de dini müzik bağlamında özel dini günler ve mevlit törenlerinde müziğe ne şekilde yer verilmektedir?** sorusuna ilişkin görüşler şu şekildedir:

Özel dini günler ve mevlit törenlerinde güzel sesli kişiler tarafından Kuran-ı Kerim okunur, enstrüman olarak *Erbane* eşlik ederdi (1.G.K.1). Mardin’de mevlitler, cenaze ve düğün, sünnet, nişan gibi hayırlı işler için iki farklı amaçla okutulur. Sünnet ve düğün mevlitleri kısa sürer, cenaze mevlitlerinde vefat eden kişi genç ise yakınları daha fazla üzülmesin diye mevlit kısa tutulurken ölen kişi yaşlı ise mevlit uzun sürer. Genelde mevlitler okunurken giriş *Rast* ile başlar geçiş *Nihavend* ile yapılır. Mevlit ağırlıklı olarak *Rast*, *Uşak*, *Hicaz* ve *Mansuri* makamlarında icra edilir (1.G.K.2).

Düğün, vaftiz gibi törenler ile pazar günü gerçekleştirilen törenler farklı olur. Ayinlerde kilisede piyano çalınır, kilise korosu ilahiler seslendirir (1.G.K.3). Mardin’de ramazanda camilerde Kuran-ı Kerim ve mevlitler okunur, enstrüman olarak ise *Erbane* kullanılır (1.G.K.4). Ramazanda genellikle dini müzik hâkimdir. Mevlitler sesi güzel olanlar tarafından makamla okunur (1.G.K.5). Dini törenlerde Mevlitler, makam yapısı hakkında bilgisi olan mevlithanlar tarafından okunur (1.G.K.6). Mevlit bittikten sonra *Erbane* lerle zikir çekilerek Mardin’e özgü olan 10/8’lik ritme uygun 10-15 tane ilahi okunur. Bu ilahilerin kayıtları da mevcuttur. Ramazanda teravih namazlarında her 4 rekât arasında ilahiler okunurdu, o gelenek devam etmektedir. Son yıllarda popülerleşen bir Süryani müzik algısı var ona değinmek isterim. Süryani müzik sadece kiliselerdeki eserlerdir (1.G.K.7). Dini günlerde İslam’dan ziyade Hristiyan dinin varlığından da bahsedebiliriz. Okulda Hristiyan olan sınıf arkadaşlarımızdan bazıları paskalya yumurtalarını getirirdi, bizde kendi bayramlarımızda onlara şeker verirdik. Dini törenlerde Hz. Peygamberimizi yâd etmek için okunan mevlitler başta gelir. Mevlit bir makam eşliğinde okunduğunda müziğe dönüşür ve dini müzikte *Def* kültürü olduğunu söyleyebilirim (1.G.K.8). Mevlitlerimizde enstrüman olarak *Erbane* kullandığı bilinmektedir (1.G.K.9).

Çeşitli etnik kültür ve inanç yapılarının yer aldığı Mardin’de, *Kürtçe*, *Arapça* ve *Türkçe* ilahiler, mevlitler okunmaktadır (2.G.K.1). Dini günlerde enstrüman olarak *Erbane* eşliğinde ilahiler okunurdu (2.G.K.2). Ramazan ve kandil gibi günlerde dini müzik Mardin’e has teknikler kullanılarak icra edilirdi. Hafız Ali tarafından kendine has *Faraç* tekniği denilen bir icra tekniği vardı. Hafız Ali’nin vefatı ile bu tekniğin yok olduğunu söyleyebilirim (2.G.K.3). Müslümanlar dini günlerde ilahilere *Erbane* ile eşlik eder (2.G.K.4). Dini törenlerde Mevlid-i Şerif üç farklı dilde okunur (2.G.K.5). Mardin’de din ve dil açısından farklılıklar mevcuttur. Bizim ayinlerimiz kiliselerde pazar günleri yapılır (2.G.K.6). Dini günlerde mevlitler ve ilahiler okunur (2.G.K.7). Özel dini günlerde camilerde mevlit ve ilahiler okunur. İlahiler *Def* eşliğinde söylenir (2.G.K.8). Mardin’de mevlit törenlerinde *Erbane* eşliğinde ilahiler söylenir (2.G.K.9).

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; farklı dinlere mensup katılımcıların olduğu ve dini törenlerde kendi inançları doğrultusunda müziğe yer verdikleri görülürken dini müziğin, Mardin müzik kültüründe geçmişten günümüze devam ettirilen geleneksel yapı içerisinde özel bir yeri olduğu anlaşılmaktadır. Akpınar ve Aydın (2019: 33) araştırmalarında, Mardin dini müzik kültürü içerisinde *Mevlidhânlık* geleneğinin öneminden bahsederek geleneği devam ettiren birçok mevlidhân bulunduğunu ve dini müzikinin icra edildiği mekânların genel olarak camiler olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Mardin dini müzikisinde, *Sâlat-ı Kemâliye*,

Ferâciye, *Temcid* gibi formların günümüzde de varlığını sürdürdüğünü ülkemizin diğer bölgelerinden farklı şekilde icra edilen, *Salâ*, *Salâvat* formları ve *Mevlid* merasimlerinin bölge müzik kültürü açısından önemini koruduğunu bildirmişlerdir. Yıldırım (2013: 119), araştırmasında “Süryanilerin halen faal olarak kiliselerde ibadetlerine devam ettiklerini, Süryani kiliselerinde ve manastırlarında dini müzik icra edildiğini, dua ederken Allah’a daha çok yakınlaşmanın yolunun terennümle dua etmek olduğunu düşündüklerini ve makamsal müzik ile dua ettiklerini” belirtmektedir.

Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda katılımcılara yöneltilen ***Mardin kültürü içinde önemli bir yere sahip olan oda kültürü hakkında bilginiz var mı, müziğin oda kültüründeki yeri nedir?*** sorusuna ilişkin görüşler şu şekildedir:

Uzun kış gecelerinde toplanıp büyüklerimiz anılarını anlatırdı, şakalaşmalar olurdu, amatörce bağlama çalar söylerdik. Oda sohbetlerinde müzik pek tabii yer alırdı. *Reyhani* çalardım (1.G.K.1). Oda sohbetlerinde Mardin’in en büyük mahallelerinden olan savur kapı mahallesinde *Anteriye* diye bir kitap var onu okur ve müzik çalarlardı. Esnaf müzisyenler bir araya gelir müzik meşk ederlerdi. Bu tür buluşmalarda insanlar duydukları müzikleri birbirine dinletir, çalar, tartışır. Evlerde de bu gelenekten bahsetmek mümkündür. Hikâyeler masallar anlatılırdı (1.G.K.2). Önceden yaşlılar özellikle II. Dünya savaşı zamanları seferberlik olduğunda toplanmaların daha yoğun olduğunu söylerlerdi. Geçmişte bazen sohbetlerde babam türkü söylerdi. *Günümüzde bu gelenek yok* (1.G.K.3). Oda sohbetlerine hiç katılmadım, ama büyüklerimiz katılırdı. 8-10 belki daha fazla kişi toplanır, sohbet muhabbet ederlerdi. Şu an böyle bir ortam yok (1.G.K.4). Bizim ailede yapılmıyordu. Fakat Mardin’de belirli ailelerde çalgıların yer aldığı özel odaları da olan evlerde bazı gecelerde yapılıyordu (1.G.K.5). Ben oda kültürüyle yetişmiş birisiyim. O zamanlar babam masal kahramanlarını, *Kerem ile Aslı’yı* anlatırdı. Günümüzdeki dizilerdeki gibi en heyecanlı yerinde *Ertesi yarın* der ve biz sonraki günü dört gözle beklerdik. Oda kültürü içinde şarkılar, türküler, masallar, hikâyeler her zaman yer alırdı (1.G.K.7). Ben oda kültüründe yetişmedim ama babam ve amcalarım yetişti. Oda kültürü aile büyüklerinin gündelik olaylar, ekonomik problemler hakkında konuştukları, masal ve hikâyelerin de anlatıldığı bir kültür ortamıdır (1.G.K.8). Yetiştiğim aile açısından baktığımda bir kürsü geleneğine sahiptik. Aile üyeleri kürsü etrafında toplanır, hikâye, masal, tekerlemeler söylenirdi (1.G.K.9).

Köyde büyüdüm, o zaman elektrik yoktu. Özellikle televizyon hayatımıza girmeden önce bir iki komşu veya akraba bir araya gelir sohbet muhabbet ederdik. Dini ağırlıklı yetiştiğimiz için dini konulu hikâyeler, bilgiler, konuşmalar geçerdi. Şu an bu durum yaşanmıyor (2.G.K.2). Eskiden bu geleneği yaşadım hatırlıyorum. Belli başlı konu etrafında toplanılır, ortak bir dinleyici kitlesi olurdu. Bir hikâyeci, masalcı etrafında toplanılır ve dinlenirdi. Yıllar içindeki değişimlerle beraber yaşatılmaya çalışılsa da yeni neslin bu konuya sahip çıkmadığını düşünüyorum (2.G.K.4). Mardin’de oda kültürü daha çok sıra geceleri tarzında ve aile içi küçük kutlamalar ile yapılır (2.G.K.5). Yukarı Mardin’de büyüdüğüm için her evde kürsü geleneği ile karşılaşmak mümkün (2.G.K.6).

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; oda kültürü geleneğinin geçmişte var olduğu, günümüzde ise tam olarak sürdürülemediği anlaşılmaktadır. Bu durum teknolojinin yaygınlaşması ve küreselleşmenin etkisiyle geleneğin unutulmaya yüz tuttuğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda katılımcılara yöneltilen **Mardin Dinler Diller Korosu hakkında bilgi sahibi misiniz?** sorusuna ilişkin görüşler şu şekildedir:

Konserlerine katılma fırsatım olmadı ama isimlerini duydum, güzel bir oluşum (1.G.K.2). Kendilerini çok defa dinleme fırsatı yakaladım, güzel bir yapı, bu gibi topluluklar önemlidir (1.G.K.3). Dinler ve diller korusu Türkçe, Arapça, Süryanice, Kürtçe her dilde okunacak eserlerin yer aldığı bir oluşumdur (1.G.K.4). Konserlerine hiç katılmadım, yerel müziği halka duyurmak için güzel bir çalışma, alkışlamak gerekir ama etki yaratma konusunda derine indiğini düşünmüyorum (1.G.K.6). Güzel işlerden bir tanesidir. Fakat Mardin müziğinin teorik kısmı ile değil konser açısından işler yürütüyor, derleme çalışmaları yapılabilir. Eğlence yönü olarak iyi ama Mardin müziğine teorik olarak katkısı olduğunu düşünmüyorum (1.G.K.7). Birkaç konserine katıldım, Mardin'in tanıtımı açısından olumlu ve güzel bir eylemdir. Bu dillerin kaybolmaması ve beraber yaşadığımızın/çeşitliliğimizin bir göstergesidir. Bu kültürün devam ettirilmesini isterim bir zenginlik olduğunu düşünüyorum (1.G.K.8). 2012 yılında resmen kurulan ve o dönemde yüze yakın gönüllü kişiden oluşan bir topluluktur. Koro farklı dillerde şarkı ilahi vb. formları icra etmektedir. Mardin'in tanıtımını yapmak, Mardin'den dünyaya barış, kardeşlik ve hoşgörüyü yaymak, yöresel şarkılarımızı TRT repertuarına kazandırmak, ilerleyen zamanda projelerimiz ile uluslararası organizasyonlara katılmak, İskandinavya ülkelerine göç eden Mardinli ve Süryani hemşerilerimize konserler düzenlemek amaçlarımız arasında yer almaktadır (1.G.K.9).

Farklı dil ve dinlere mensup insanlarımızın bir arada olması üzerine kurulan Türkçe halk türkülerini seslendiren bir korodur. Mardin tarihinin çokkültürlü yapısını tanıtmaya açısından beğenerek takip etmekteyim (2.G.K.1). Koroda teknik ekipte yer alıyordum. Koroyu gerçekten beğeniyorum. Koronun konser öncesi veya sonrasında, *Mezruna* dans ekibinin gösterileri ile bir bütün oluşturuyor ve harika oluyor (2.G.K.2). Birkaç defa hem dinleyici, hem koro elemanı olarak yer aldım. Arapça, Kürtçe, Süryanice eserleri tanıtmak için güzel bir koro topluluğudur (2.G.K.3). Konserlerine katıldım, Mardin için geç kalınmış bir oluşum olduğunu düşünüyorum. Daha çok etnik öğelere yer verilmesini ve ileride daha büyük işler yapılmasını umuyorum (2.G.K.4). Koro farklı dil ve dinlerde eserler seslendiriyor (2.G.K.5). Mardin dinler ve diller korosunda yer aldım. Burada Müslümanlarla, Süryani cemaatinde olan kişiler beraber ilahiler okuyorlar. Müslüman üyeler Süryani ilahilerin birçoğunu bilmekte aynı şekilde bizde onların ilahilerini biliyoruz (2.G.K.6). Türkçe, Kürtçe, Arapça, Süryanice gibi farklı dillerde şarkı seslendirdiklerini biliyorum (2.G.K.7). Mardin'de birçok etkinlikte yer alan dinler ve dillerin buluşmasını gerçekleştirerek Arapça, Kürtçe ve Süryanice eserler söylemektedirler (2.G.K.8). Mardin dinler ve diller korosu; Mardin kültürünü ve müziğini tüm Türkiye'ye ve dünyaya tanıtmayı esas alan bir kuruluştur (2.G.K.9).

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda; *Mardin Dinler Diller Korosu*'nun Mardin müzik kültüründeki çeşitliliğin müzikal bir yansıması olduğu görülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi doğrultusunda katılımcılara yöneltilen **Mardin müzik kültürü açısından teknolojik, görsel ve işitsel kitle iletişim araçlarının (sinema, televizyon, radyo vb.) kullanımı ve yaygınlaşmasının olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?** sorusuna ilişkin görüşler şu şekildedir:

Önceki yıllar ile şimdiki zamana bakınca çok farklılıklar var. Rap müzik gibi türlerin bizim kültürümüze uymadığını, baltaladığını düşünüyorum. Gençlik yıllarımda televizyon yoktu, radyo diğerlerine göre daha yaygındı. En çok *Bedia Akartürk* dinlerdim. Diyarbakır yakın olduğu için Türk halk müzikleri dinliyorduk. Araplardan da birçok kişiyi dinlerdik (I.G.K.1). Mardin’de sinema kültürü vardı. Eskiden Suriye’den filmler geliyordu. Arapçası iyi olan insanlar loca gibi bir yere geçip, acı kahveleri eşliğinde filmlerini izliyorlardı. Ertesi gün filmin değerlendirilmesi yapılırdı. Televizyonda ise TRT’nin programları ve bunun dışında Arap kanalları da izleniyordu. *Semira Tevfik* çok popülerdi. O zamanlar Ankara ve İstanbul radyosu çekmediği için Diyarbakır radyosunu dinlerdik. Bir de Ürdün, Suriye, Şam, Bağdat radyoları dinlerdik. Hatta Bağdat kanallarının bazıları Kürtçe yayın da yapardı. Daha çok nağme ve makama dikkat ederdik. Bağdat radyolarından *Hasan Cizrevi*’yi dinlerdik. Düşünlerde çalınan Suriye radyolarından öğrendiğimiz *Al-a Asfuriye*, *Leyli Leyli Dikki* gibi şarkılar söylenirdi. Günümüzde ise radyo kültürü kaldığını düşünmüyorum (I.G.K.2). Sinemada yerli yabancı filmler yer alır, katılım çok yoğun olurdu. Film gösterildikten sonra herkes tarafından konuşulur, şarkılar ezberlenir, güzel etkileri olurdu. Şimdi ise böyle bir durum yok. Radyolarda haber ve müzik programları takip edilir, Türk halk müziği, Irak radyolarında çalınan Irak müzikleri, Suriye radyolarının şarkıları dinlenirdi. *Kermozeyd* isminde bir sanatçı vardı, sesi muazzamdı. Arapça en çok *Feiruz*, *Ümmügülsüm*, *Nazım El-gazali*, *Muhammed Qubencci* Kürtçe en çok *Hasan Cizrevi* dinlenir, bilinirdi. Televizyon ise 70’lerden sonra geldi (I.G.K.3).

Sinema filmlerini, televizyon programlarını takip etmiyordum. Radyoda ise en çok müzik programları dinliyorduk. Yerel ve özel radyo programlarından sonra, artık herkes kendi zevkine göre dinliyor (I.G.K.4). Gençlik zamanımızda sinema çok yaygındı, film den sonra filmin müziğini ezberleyip söyledik. Şu an ise sinema kültürü kaldığını düşünmüyorum. Arapça bilenler televizyonda o kanalları izlerdi, dinlediğimiz şarkıları çok çabuk ezberleyip kendi aramızda söyledik. Bizim kanalımızda orada çekiyordu. Hatta buradan göç etmiş müzisyenler, sanatçılar, Suriye veya Irak’a gitmişlerdi. Mesela *Feiruz* vardır. Eskiden radyoda Arapça ve Kürtçe şarkı söylenmezdi bu yüzden yurt dışı kaynaklı radyolar dinlerdik. Günümüzde kitle iletişim araçları sayesinde karşılıklı kültürel etkileşim vardır (I.G.K.5). Mardin’de sinema bir kültür ve iletişim aracıydı. Sinemada yer alan müzikler şehirde büyük etki yaratıyor, şehir bu müziklerle yankılanıyordu diyebilirim. *Ne yazık ki günümüzde bu bilinci kaybetmiş görünüyoruz*. Şimdi sadece alışveriş merkezlerinde yer alan birkaç salonda sinema izleniyor. Televizyon 1969-70 yıllarında yayına başlamıştı. Radyoda *Hamiyet Yüceses*, *Safiye Ayla*, *Müzeyyen Senar*, halk müziğinde *Bedia Akartürk*’ü beğenerek dinliyordum. Radyoların günümüzde sadece arabada dinlenen bir araç olarak yer aldığını düşünmekteyim (I.G.K.6).

1978-1988 yılları arası sinemada “Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur, İbrahim Tatlıses” gibi sanatçıların filmlerini izlerdik. Mardin müziğine etkisi olmamıştır çünkü Mardin’in müziği Arapçadır. Televizyon olan komşularımıza gidip müzik programlarını Arap kanallarını takip ederdik. Mesela bizim buradaki Arapçaya yakın olduğu için *Semira Tevfik*’in bütün şarkılarını bildik. *Abdülhalim Hafız*, *Feiruz*, *Ümmügülsüm* bunları takip ederdik. 1960 ile 1980 arasında radyo ve pikap dönemi diyebilirim. Türk halk müziğinden *Bedia Akartürk*’ü dinler, ajans haberleri takip ederdik. Abimin 45’lik pikabı vardı pazar günleri iş yerine götürürdüm, müzik yayını yapardık, bütün çarşı dinlerdi. Arapça şarkıları dinler, takip ederdik. Şimdi radyo sadece arabada dinlenen bir cihaz

haline geldi. Günümüzde sosyal medya ile ulaşılabilirlik imkânı var fakat bu bazı unsurları değersizleştiriyor (1.G.K.7).

Arapça Mardin genelinde yaygın bir dil olduğu için Suriye veya o bölgeye yakın diğer ülkelerin kanalları izlenirdi. *Feiruz, Abdulsamed, Semira Tevfik* gibi sanatçıları şehirde herkes tanır, şarkılarını bilir, takip ederdi. TRT’de *Neşet Ertaş, Zeki Müren* gibi isimlerin programlarını takip ederdik. Sinemada ise filmden sonra eğer o film sevilmişse müzikleri dinlenir, söylenirdi. 1980 yıllarına kadar Türkçe dışında diğer dilde şarkı yasaktı ama Suriye kaynaklı film ve film müzikleri dinlenirdi. Radyoda ise İran, Irak, Suriye radyoları dinlenirdi (1.G.K.8). Televizyonun çıkması çocukluk dönemimize denk gelmektedir. Ülkede televizyon yayınları kısıtlı bir zaman diliminde yayınlanıyordu. Daha çok yurt dışı kanalları izlerdik. Türkiye’nin diğer bölgelerinde büyüyen yaşlarımız *Susam Sokağı* adlı çizgi filmle büyürken biz Suriye’de Arapça versiyonu olan *İftah ya Sımsım* ile büyüdük (1.G.K.9).

Sosyal medya mecralarının yaygınlaşmasının hem olumlu hem olumsuz yanı vardır. Müzik açısından hemen her müziği dinleyebilme, kolay erişebilme imkânı sunması gibi öte yandan kontrolsüz bir bilgi akışı, yanlış yönlendirmelere sebebiyet verebiliyor. Bu durum da teknolojinin olumsuz bir yanı olarak gözükmektedir (2.G.K.1). Teknolojinin olumlu ve olumsuz etkisi elbette vardır. Yüzde yirmi-otuz olumlu bir katkısı varsa yüzde yetmiş-seksen zararı olduğunu düşünüyorum. Özellikle küçük yaş grupları açısından bağımlılık oluyor. Yararı ise güncel durumlardan haberdar oluyorsun ve bilgiye kolay erişebilirlik sağlıyor (2.G.K.2). Teknolojik araç kullanım bağımlılığı kendi kültürümüze karşı kopuk olmamıza neden oluyor. Günümüzde keman, piyano, gitar gibi çalgılar popüler iken, Mardin müziğinde yer alan ud, cümbüş, kanun gibi enstrümanlar pek tercih edilmemektedir. Popüler olmamasının maliyetin yüksek olması, eğiticinin bulunmaması gibi birçok nedeni de olabilir (2.G.K.3).

Sosyal medyanın olumsuz etkisinin daha fazla olduğunu düşünüyorum. Nitelsiz bir müzik kültürünün yaygın olduğunu, *yeni neslin Mardin müziğini yeterince sahiplenmediğini düşünüyorum* (2.G.K.4). Mardin müzik kültürü teknolojinin gelişimi ile daha farklı bir boyuta taşınıp günümüze kadar gelmiştir (2.G.K.5). Müzik anlamında Mardin’de düğünlerde, etkinliklerde ud yaygın olarak kullanılırken teknolojinin etkisiyle bazı aileler müzisyen çağırılmadan cd çalar gibi aletler kullanarak etkinlikler gerçekleştirebilmektedir (2.G.K.6). Kitle iletişim araçları, Mardin müzik kültürünün farklı bölgelere ve coğrafyalara yayılmasını sağlayacaktır. Örneğin yöremize özgü olan *Reyhani* oyununun çeşitli araçlar ile yayılması Mardin’in müzik kültürüne dikkat çekmektedir, olumsuz bir etki yaratacağını düşünmüyorum (2.G.K.7). Eskiden el-Cezire vb. yabancı Arap kanalları izlenirdi. Şu an telefon, bilgisayar, internet sayesinde rahat bir şekilde kendimize hitap edecek Arap kanalları ve sanatçıları dinleyebiliyoruz (2.G.K.8). Mardin’i ve müziğini tanıtmaya açısından kitle iletişim araçlarının rolü çok büyük, şu ana kadar bir olumsuzluğa rastlamadım (2.G.K.9).

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; birinci katılımcı grubunun çocukluk, gençlik dönemlerindeki sinema, televizyon, radyonun yaşamlarında ne şekilde yer aldığına dair görüş bildirdikleri ve farklı ülke kültürlerinden (Arap sanat dünyasından) isimleri takip ettikleri anlaşılmaktadır. Diğer katılımcı grubunu oluşturan daha genç kesimin ise teknolojik araçların ve medyanın olumlu/olumsuz etkileri hakkındaki görüşleri öne çıkmaktadır. Lavenda ve

Schultz (2018: 258) küreselleşme ve sonuçlarını ele alırken “geleneksel zaman ve mekân sınırlarını aşmış..., zaman sıkıştırılmış; mesafeler ortadan kalkmıştır” ifadelerine yer vermektedirler. Birinci katılımcı grubunun soruya ilişkin yaklaşımlarıyla ikinci grup katılımcıların yaklaşımlarının arasındaki farkı, değişen zaman ve teknolojik ilerlemelerdeki farklılıkları göz önünde bulundurarak değerlendirmek gerekmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi doğrultusunda katılımcılara yöneltilen **Mardin müzik kültürüne iç ve dış göçlerin etkisi nedir?** sorusuna ilişkin görüşler şu şekildedir:

Göç genellikle köy ve ilçelerden olmaktadır. Şu an ki müzik, birbirine karışmış durumda olduğundan eski şarkıları, mevlitleri teyplerden, internette hala dinlemekteyim (1.G.K.2). Tabii dışarıdan gelenler etkiliyor. Suriye’den gelen sanatçılarla, müzisyenlerle karşılaştım ama onları dışlamadık ayırım gözetmedik. Dışarıya göç konusunda özellikle 1969-1970 dönemlerinde Süryanilerin göçleri bir boşluk yarattı diyebilirim. Çünkü iç içeydik ayırım yoktu (1.G.K.4). Elbette göçlerin etkisi ve muhtelif sebepleri vardır. Ama bana göre bu etki çok büyük bir fark yaratmamıştır (1.G.K.5). Göç toplumsal bir olaydır ve sosyal açıdan insanı etkilemektedir. Mardin’den dışarıya göç eden insanlar gittikleri yere uyum sağlamaya çalışırken kendi kültürlerini korumaya özen göstermişlerdir. Göçlerle beraber Mardin’in yapısında keskin değişimler olduğunu görmekteyim. Göç doğanın kanunu olabilir ama bu geçiş Mardin özelinde daha yumuşak olabilirdi diye düşünmekteyim (1.G.K.6).

Dışardan göç edenler buranın kültürüne uyacağına burası onlara uymaya başladı. Mardin’deki müzik camiası da buna uydu. Aslında bu durum bütün Türkiye’de etkili bir durumdur. Buradan gidenlerin ise pek bir etkisi olmadı. Şu an çeşitliliğin bir simgesi olan Süryani öğrencilerim var (1.G.K.7). İnsanlar sürekli iletişim ve etkileşim halindedir. Farklı bir kültür başka bir coğrafyaya geliyor veya gidiyor. Olumlu veya olumsuz bilemem ama muhakkak bir etki söz konusudur. Suriye’den gelen göçler konusunda, müzik açısından şu an bir değişim olmasa bile ileride olabilir (1.G.K.8).

Suriyelilerin Mardin müziğine etkisi olduğunu düşünmüyorum. Göçlerin etkisiyle Şırnak, Nusaybin tarafından gelenlerin halk oyunlarının burada da var olduğu görülmektedir (2.G.K.2). Göçlerin etkisi vardır, göçlerle birlikte müzik kültüründe etkileşim artmıştır. Bu durum kötü olarak algılanmamalı, bir çeşitlilik olduğu görüşündeyim (2.G.K.3). Mardin Suriye, Irak, gibi birçok ülkenin kesişim noktasında olduğundan kozmopolit bir yapıya sahiptir. Bu sebeple birçok etkileşim yaşanmaktadır ve bu etkileşime bağlı olarak kültürel değişimler meydana gelmektedir (2.G.K.4).

Mardin’in coğrafi konumu nedeniyle müzik kültürü farklı dil ve dinlerde oluşup zengin bir arşive bürünmüştür (2.G.K.5). Mardin’deki sanatçılardan bazıları çevre ilçe, şehir ve ülkelerden geliyorlar, bu göçler Mardin’in yapısını pek etkilemiyor ama Süryaniler epey azalmaktadır (2.G.K.6). Tabii ki göçler neticesinde kişiler kendi müzik kültürlerini de beraberlerinde götürmektedirler. Göçler müzik kültürünü geliştirebileceği gibi değiştirebilir de (2.G.K.7).

Evlilik, iş olanakları gibi nedenlerle iç ve dış göçlerin Mardin kültürünü olumsuz etkilediğini düşünmekteyim. Yeni nesil maalesef yerel dilleri bile konuşmuyor, bu durum her şeyi etkilediği gibi müziği de büyük ölçüde etkilemektedir (2.G.K.8). Mardin ezelden beri çok uluslu bir yapıya sahip olduğundan bu durum hem kültürüne hem de müziğine yansımıştır. Dışarıdaki insanların Mardin kültürü ve tarihini bu kadar yakından tanımak istemesinin temel sebebi budur (2.G.K.9).

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; Mardin'in çok kültürlü yapısına vurgu yapılarak göç unsurunun genel olarak müziğe etkisi olabileceği belirtilmiştir. Aksoy (2012) araştırmasında “Çeşitli nedenlerle gerçekleştirilen göç olaylarıyla farklı kültürlerin karşılaştığını ve farklı kültürlerden gelen insanların bir arada yaşamlarını sürdürme zorunluluğunun uyum ve çatışmaya neden olduğunu, sorunların aşılmasının ise karşılıklı olarak kültürlerarası duyarlılığın, kültürlerarası iletişim yeterliğinin geliştirilmesiyle” mümkün olabileceğini belirtmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi doğrultusunda katılımcılara yöneltilen **küreselleşme ve beraberinde gelen reklamcılık, turizm, kültürel etkileşim gibi konuların Mardin müziğine olumlu/olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?** sorusuna ilişkin görüşler şu şekildedir:

Mardin dizilerinin Mardin'le hiç alakası yok, giyim, kuşam, silah kullanma gibi durumları hiç gerçeği yansıtmıyor. Müziğine de olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyorum (1.G.K.1). Küreselleşmenin turizmi etkilediğini fakat Mardin müziğine pek olumlu katkısı olduğunu söyleyemem. *Bazı değerlerin içinin boşaltıldığını düşünüyorum. Mimari açıdan değişiklikler, tarihi yapıda bozulmalar, ulaşım açısından yeni problemler, mahalle kavramının farklılaşması ve bunun gibi etkenler Mardin kültürünü olumsuz şekilde etkilemiştir (1.G.K.3).* Gelen yerli ve yabancı turistlere müzikli mekânlar oluşturup, tanıtım amaçlı *Reyhani* oynayan gruplar yer almaktadır. Olumsuz bir etkisinin olduğunu düşünmüyorum (1.G.K.4). Bana göre bizim çok çeşitli bir yapıymız olduğundan biz dışardan etkilenmedik, fakat dışarıyı müziğimizle etkiledik, insanlar buranın müziğinden hoşlandıklarını ifade ediyorlar (1.G.K.5). Yapılan tanıtımların hepsinin olumlu, yapıcı yönde olduğunu düşünmüyorum, özümüze uymayan tanıtımlar da oluyor. Bu durum müziğimizi de olumsuz etkiledi. *Müziğin yeri, zamanı ve anlamı varken günümüzde ise anlamını yitirmiş durumda (1.G.K.6).*

Mardin'in popülaritesi herkes tarafından bilinmekte, bunun en büyük etkenlerinden biri burada çekilen dizilerdir. Dizilerin, iyi veya kötü buraları tanıtmada anlamında yararlı olduğunu düşünüyorum. Bu tanıtımındaki en büyük etken de müziktir. Ama bu gelişmeler aynı zamanda müziğin içinin boşaltıyor. Popülarite müziğimizden birçok şey almıştır. *Reyhani* ile halay çekenler var. *Bu nedenle reklamcılığın Mardin'e getirisi var ama müziğe getirisi yoktur (1.G.K.7).* Mardin'in tanıtımını yapmak elbette güzeldir. Müzik açısından bazı olumlu etkileri vardır. *Reyhani'nin popülaritesi arttı, ön plana çıkarıldı. Bazı olumsuz etkileri de söz konusudur. Dizilerde biraz daha farklı gösterildiğini düşünüyorum. Dizilerin bazılarında bölge silahla bağdaştırıldığından yanlışlara sebep olabiliyor (1.G.K.8).*

Olumsuz bir yanı olduğunu düşünmüyorum. Olumlu bir etkisi vardır (2.G.K.2). Mardin günümüzde dizilerle tanıtılmaktadır. Bu tanıtımlar içinde müziğimizde yer almaktadır. Daha geniş kitlelere ulaşma noktasında daha büyük işlerin yapılması gerektiğini düşünüyorum (2.G.K.3). Küresel müzik endüstrisinin yer aldığını düşünüyorum. Gelişime açık bir bölge olarak Mardin'den bu konuda daha fazla istifade edilebilir. Olumsuz bir etki ise buraya ait olmayan kişilerin o popülaritesi kullanması ve daha sonra Mardin'i bırakması örneğin bir dizi yayına giriyor Mardin'de iki bölüm çekilip İstanbul'a geçilmesi (2.G.K.4). Küreselleşme ile Mardin müziğinin de etkilendiğini eskiye göre daha güncel eserler sözler ve ritimlerin kullanıldığını söyleyebiliriz (2.G.K.5). Olumlu etki-

leri muhtemelen vardır. Diziler Mardin’de ve Midyat’ta çekiliyor. Tanınırılık açısından olumlu bir etkisi var (2.G.K.6). Yaşadığımız coğrafya itibariyle birbirimize katacağımız çeşitli güzelliklerin olduğu görüşündeyim. *Turizm, reklamcılık alanlarında yaşanan gelişmeler Mardin müziğinin ön plana çıkmasını sağlayacaktır* (2.G.K.7).

Turizmin buranın kültür ve yaşantılarını olumlu yönde etkilediğini düşünmekteyim. Bölgede yer alan birçok dilde söylenen yöresel türkü ve şarkıların etkisi söz konusudur. Mardin’e gelen turistlerin yerel halkla etkileşim içinde olmasının olumlu yönde etkisi olduğunu düşünmekteyim (2.G.K.8). Mardin turizm bakımından yoğunluk yaşayan bir şehirdir. Dışarıdan gelenlerin bu kültürün müziğine hayranlıkları, sıra geceleri ve fasillardaki doluluktan anlaşılabilir (2.G.K.9).

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, çoğunlukla Mardin’de çekilen dizilerin kültürün tanıtımına yönelik olumlu ve olumsuz etkilerinden bahsedilirken katılımcılardan bazılarının turizmin, Mardin kültür ve yaşantılarını olumlu yönde etkilediğini belirttikleri görülmektedir. Aydemir (2021: 115), Mardin ilinin çokkültürlü yapısını ele aldığı araştırmasında şöyle bir tespitte bulunur; “farklı kültürlerden insanlar, bir yandan belirli ayrımlar ve sınırlar oluşturup bunu korumaya çalışırken diğer yandan ise kültür endüstrisinin acımasız hâkimiyeti altında birçok kültürel değerini kaybederek ve kültürel değerlerinin birer meta haline gelişini görerak tektipleşmeye/aynılaşmaya başlar.” Günal, (2006) yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağında bir şehir olan Mardin’i konu alan araştırmasında; “turizmin başarılı olabilmesi için, var olan kültürel çekiciliklerin, değişen turizm anlayışına göre düzenlenmesi, bunlara birer turistik ürün özelliğinin de kazandırılması gerektiğini belirtmiştir. Zengin kültürel öğelerin turistler için deneyimsel tüketime uygun hale getirilmesinin bir zorunluluk olduğunu” ifade etmiştir. Mashadızade (2020) araştırmasında; “insanları etkileyebilmek için büyük bir güç olabilecek dizi ve filmlerin, mekânlarla ve kişilerle ilgili ciddi düzeyde imaj oluşturabilme gücüne sahip olduğunu, dizi veya filmlerin çekildiği yerlerin, çok daha fazla kişi tarafından ziyaret edilmek istendiğini, turizm merkezlerinin çekicilik ve cazibesini de önemli oranda artırdığını” belirtmiştir.

Sonuç

Bir müzik kültürünün ortaya çıkışında o bölge veya civarında yaşayan insanların, bölgenin müzik yapısını şekillendirdiğini söyleyebiliriz. Tarih boyunca birçok medeniyet ve topluluğa kucak açmış bir bölgede yer alan Mardin, çeşitli ırklarda farklı dine mensup pek çok kişinin yaşamını sürdürdüğü bir coğrafyada bulunmaktadır. Bu çeşitliliğin aynı bölgede uyumlu bir şekilde yaşamlarını sürdürmesinin bir sonucu olarak çok kültürlü bir yapı meydana gelmiş, bu kültürel çeşitlilik/mozaik içerisinde müzik önemli bir yere sahip olmuştur. Araştırma sonucunda; Mardin müzik kültüründe ağırlıklı olarak *Arap, Kürt, Türk ve Süryani* etkileri görüldüğü, ninnilerin, oyun adlarının ve türkülerin bu çeşitliliği yansıttığı görülmektedir. Yöre düğün geleneklerinin geçmişte ayrıntılı bir şekilde yaşatıldığı anlaşılırken günümüzde bu geleneklerden uzaklaşıldığı, bu durumun (teknolojiyle birlikte) küreselleşmenin etkisiyle aile yapısında ve yaşam tarzındaki değişimlerle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Mardin müzik kültüründe dini müziğin geleneksel yapı içerisinde özel bir yeri olduğu, geç-

mişte ve günümüzde farklı dinlere mensup kişilerin dini törenlerde kendi inançları doğrultusunda müziğe yer verdikleri görülmektedir. Teknolojinin yaygınlaşması ve küreselleşmenin etkisiyle, oda kültürü geleneğinin günümüzde tam olarak sürdürülemediği anlaşılmaktadır. Mardin Dinler Diller Korosu'nun ise müzik kültüründeki çeşitliliğin müzikal bir yansıması olduğu görülmektedir.

Mardin müzik kültüründe küreselleşmenin etkileri incelendiğinde; Mardin'in çok kültürlü yapısına vurgu yapılarak göç unsurunun genel olarak müziğe etkisi olabileceği belirtilmiştir. Bölge müzik kültürü bakımından özellikle geçmişte, televizyon ve radyo aracılığıyla farklı ülke kültürlerinin (Arap sanat dünyasından isimleri takip ettikleri) etkisinde kaldığı, günümüzde ise daha genç kesimin teknolojik araçlar ve medyanın etkisiyle farklı bir anlayışa sahip oldukları görülmektedir. Mardin'de çekilen dizilerin kültürün tanıtımına yönelik olumlu ve olumsuz etkilerinden bahsedilirken, turizmin yörenin ekonomik ve kültürel gelişimine olumlu katkıları olduğu belirtilmiştir.

Zamanın ve teknolojinin getirdiği değişimle birlikte hızlı tüketime yönelen davranış biçimi, insanların gelenek ve kültürlerinden uzaklaşmalarına yol açmaktadır. İnsanın doğduğu andan itibaren dinlediği ninniler, sonraki yıllarda oynadığı oyunlar, sevincinde, üzüntüsünde dillendirdiği türküler veya oynadığı yöre halk danslarının ezgileri, kültüre ait müzikal yaşantılarının tümü insana adeta yaşayan bir bellek sunar. İnsanların aidiyet duygusuyla kendilerini anlatan bu müzikal yapı onlar için özeldir. Her kültür, sosyal yönden kendine özgü müziğiyle var olur. Çok kültürlülüğün zenginlik olarak karşımıza çıktığı Mardin özelinde geleneksel müzik kültürünün korunması, gelecek nesillere aktarılması noktasında bu tarz araştırmaların artarak devam ettirilmesi önerilmektedir.

Yazarların katkı düzeyleri: Birinci yazarın makaleye katkısı %30, ikinci yazarın makaleye katkısı %40 ve üçüncü yazarın makaleye katkısı %30'dur.

Author(s) Contribution Rate: The contribution of first author to the article is 30%, the contribution of second author to the article is 40% and the contribution of third author to the article is 30%.

Etik komite onayı: Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu/Güzel Sanatlar Birimi Etik Kurul Başkanlığı'nın 19 Haziran 2022 tarihli ve 6/1 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Ethics committee approval: The research procedure was approved by the Ataturk University Fine Arts Department Ethics Committee's decision dated June 19, 2022, and numbered 6/1.

Finansal destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Support statement (optional): No financial support was received for the study.

Çıkar çatışması: Makalede yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması mevcut değildir.

Statement of interest: There is no conflict of interest between the authors of this article.

Kaynakça

- Akbaba-Bozok, B. (2009). *Mardin Süryani cemaati önderliğinde kültürel ifade ve anlam üretme alanı olarak ritüeller ve müzik* (Tez No. 235219) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akpınar, H., & Aydın, E. (2019). Artuklular'dan günümüze Mardin'de mûsikî kültürü ve mûsikîşinaslar. *Turkish Academic Research Review*, 4(1), 23-34.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Arslan, H. (2019). *Artuklular döneminde Mardin* (Tez No. 569101) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Arıkan, M. (2008). Küreselleşme ve millî kimlik açısından somut olmayan kültürel mirasın korunması. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, VIII(2), 1-8.
- Altun, I., & Akyüz-Öztoçmak, Ç. (2019). Reyhanî: An authentic combination of music and dance in Mardin (Reyhanî: Mardin'de müziğin ve dansın otantik bileşimi). *folklor/edebiyat*, 25(100), 839-848.
- Atay, G. (2021). İlköğretim öğrencilerinin Mardin türkülerine yönelik görüşleri ve Mardin türkülerinin müzikal analizi (Tez No. 668725) [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydemir, V. (2021). Çokkültürlü kent örneğinde Mardin: Sosyolojik bir değerlendirme (Tez No. 700664) [Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, E. (2018). *Mardin'de dinî mûsikî (Hâfız Mehmet Ali Demir Örneği)* (Tez No. 520998) [Yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Candeğer, Ü. (2022). Türkülerle Mardin. M. Güçlü (Ed.) *II. Uluslar Arası Kültür ve Medeniyet Konferansı* içinde (ss. 428-437). Mardin.
- Çuha, A. (2006). *Mardin halk müziği*. Mardin Valiliği.
- Ekici, M. (2008). Geleneksel kültürü güncellemek üzerine bir değerlendirme. *Milli Folklor Dergisi*, (80), 33-38.
- Günel, V. (2006). *Mardin ilinde kültürel çekicilikler ve turizm amaçlı kullanım olanakları* (Tez No. 172732) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kaplan, A. (2005). *Kültürel müzikoloji*. Bağlam.
- Lavenda, R. H., & Schultz, E. A. (2018). *Kültürel antropoloji temel kavramlar* (D. İşler & O. Hayırlı, Çev.) Doğubatı.
- Mak, M. (2017). *Müziğin çok kültürlü kodları: Mardin* (Tez No. 479287) [Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Mak, M., & Kurtişoğlu, B. O. (2018). Mardin'li koçerler. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(18), 327-348.
- Mashadzade, M. (2020). *Mardin'de çekilen dizilere yönelik izleyici katılımının turistlerin davranışsal niyeti üzerindeki etkisinin destinasyonun duygusal ve bilişsel imajı çerçevesinde incelenmesi* (Tez No. 655667) [Yüksek lisans tezi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Nar, M. Ş. (2021). Kültürel küreselleşme ile internet ve cep telefonu kullanım oranları arasındaki ilişki: OECD ülkeleri örneği. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 12(45), 752-765.

- Nasr, S. H. (1999). *Bilgi ve kutsal* (Y. Yazar, Çev.) İz.
- Nişancı, E. (2003). Küreselleşme, ulus devlet ve etik. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 27-40.
- Sarı, E. (2009). Mardin’de kültürlerarası iletişim ve kültürel kimliği/farkın inşası. *Alternatif Politika*, 1(2), 227-259.
- Sezgin, O. (2009). Küreselleşme ve millî kültür. *EKEV Akademi Dergisi*, (38), 255-270.
- Şen, Ü. S. (2016). *Müzik estetiği üzerine*. (2. baskı). Pegem.
- Tatar, T. (2011). Gelenek ve gelecek. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (26), 199-215.
- Uçan, A. (2005). *Türk müzik kültürü*. (2. baskı), Evrensel.
- Uygur, H. K. (2014). Mardin’in geleneksel eğlencesi: Leyli gecesi. *Milli Folklor Dergisi*, (26), 86-98.
- Yıldırım, M. (2013). *Mardin yöresi Süryani müziği* (Tez No. 344607) [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi-Elazığ] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Bu eser Creative Commons Atf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).